MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ 19.10.2016
Neuvotteleva virkamies Leena Westerholm HE 134/2016 vp
Taloussuunnittelija Sirpa Åberg

HALLITUKSEN ESITYS VUODEN 2017 TALOUSARVIOKSI

Kuuleminen valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa

LUKU 30.40 LUONNONVARATALOUS

Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen Luonnonvaratalous-luku käsittää metsä-, kala-, riista- ja vesitalouden määrärahat. Luonnonvaratalouden kokonaisuus antaa hyvät mahdollisuudet esimerkiksi useita toimialoja koskevien biotaloushankkeiden edistämiseen. Tässä kuulemisessa keskitytään vesitalouden määrärahoihin sekä luonnonvaratalouden ja biotalouden edistämiseen.

Vesitalouden näkymät

Ilmaston muuttuessa ja sään ja vesiolojen ääri-ilmiöiden yleistyessä tarve tulvariskien hallinnan ja vesistörakenteiden kunnossapidon tukemiseen kasvaa. Vesitalouden voimavaroja suunnataan toimenpiteisiin, joilla parannetaan varautumista suuriin tulviin erityisesti asutuksen ja yhteiskunnan tärkeiden toimintojen suojaustason parantamiseksi. Myös ikääntyneiden vesistörakenteiden perusparannustoimenpiteiden tarve samoin kuin rakennettujen vesistöjen kunnostamistarve kasvavat. Vesihuoltoon liittyvissä tehtävissä korostuvat vesihuoltolain noudattamisen valvonta ja asiantuntijatyönä tapahtuva vesihuollon alueellisen yhteistyön ja erityistilanteisiin varautumisen edistäminen.

Valtion vuoden 2017 talousarvioesityksessä lukuun 30.40 (Luonnonvaratalous) sisältyvien vesitalouden määrärahojen taso on vesihuollon tuen lakkaamista huomioon ottamatta sama kuin kuluvan vuoden talousarviossa. Vuoden 2016 talousarvioesityksessä suunnattiin valtakunnallisen viemäröintiohjelman loppuunsaattamiseen 3 milj. euroa. Haja-asutuksen viemäröinnin osalta ohjelma saatiin päätökseen ja tavoitteet ylitettiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoituna on lisäksi vesitaloustehtävien hoitoon tarvittavia määrärahoja noin 160 henkilötyövuotta vastaavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenoissa. Ympäristöministeriön pääluokkaan tehtävien hoitoon tarvittavia määrärahoja on budjetoitu noin 25 henkilötyövuotta vastaavasti Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoissa.

Vesitalouden määrärahat vuoden 2017 talousarvioesityksessä

Momentti 30.40.21 Vesivarojen käytön ja hoidon menot

Momentin 13,520 milj. euron määräraha sisältää vesitaloustehtävien ja rajavesistöyhteistyön menojen lisäksi valtion vastuulla olevien vesistötoimenpiteiden ja vesistörakenteiden peruskorjauksen määrärahat. Momentille kohdistuu lähivuosina rahoitustarpeita kasvavista perusparannus- ja velvoitemenoista sekä tulvariskien hallinnan säädösten toimeenpanosta aiheutuvista tehtävistä. Kasvavia rahoitustarpeita aiheutuu myös vesistöihin ja hydrologiaan liittyvän tiedon hankinnan varmistamisesta ja tiedonhallinnan kehittämisestä vastaamaan digitalisaation ja asiakaspalvelun tarpeita.

Momentti 30.40.31 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen

Momentille on yhdistetty vesitaloudellisten riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden avustamiseen

tarkoitetut määrärahat. Määrärahaa voidaan käyttää myös vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävien kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeiden avustamiseen.

Määrärahasta 3,879 milj. euroa suunnataan avustuksina vesitaloudellisille hankkeille, joiden tavoitteena on parantaa vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa sekä vähentää tulva- tai kuivuusriskiä, toimenpiteiden avustamisesta Momentille kohdistuu lähivuosina erityisiä rahoitustarpeita vuonna 2015 hyväksyttyjen tulvariskien hallintasuunnitelmien mukaisten toimenpiteiden, kuten asutuksen tulvasuojeluhankkeiden, avustamista.

Määrärahasta 757 000 euroa on tarkoitettu kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden avustamiseen. Lisäksi momentin määräraha sisältää 2,5 milj. euroa hallitusohjelman kärkihankkeeseen liittyen vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen kalatiestrategian mukaisissa hankkeissa. Momentin määräraha on samalla tasolla kuin vuonna 2016, mutta määrärahasta on varattu suurempi osuus kärkihankerahoitukseen.

Momentti 30.40.40 Eräät luonnonvaratalouden korvaukset

Momentille on esitetty vesitalouden osalta eräiden valtion maksettavaksi määrättyjen korvausten maksamiseen tarkoitettu 400 000 euron arviomääräraha. Tästä määrärahasta maksetaan mm. valtiosopimuksena tehdyn Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännön perusteella toteutettavista lisäjuoksutuksista mahdollisesti aiheutuvat korvaukset.

Luonnonvara- ja biotalouden määrärahat vuoden 2017 talousarvioesityksessä

30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

Momentille on koottu luonnonvara- ja biotalouden kehittämiseen tarkoitettuja määrärahoja ja se antaa hyvät mahdollisuudet esim. useita toimialoja koskevien luonnonvara- ja biotalouden edistämishankkeiden toteuttamiseen.

Valtion talousarviossa 2017 momentille ehdotetaan määrärahaa 16,880 milj. euroa, missä lisäystä vuoden 2016 talousarvioon on 2,100 milj. euroa. Lisäys kohdistuu *Biotalous ja puhtaat ratkaisut* – strategiseen tavoitteeseen sisältyvien kärkihankkeiden rahoitukseen, joka on kokonaisuudessaan 12 milj. euroa.

1. *Kärkihankerahoitus*

Kärkihanke: *Metsätiedon ja sähköisten palveluiden kehittäminen*: 5,0 milj. euroa, missä lisäystä 1 milj. euroa:
- Kehitetään Suomen metsäkeskuksen metsävaratietojärjestelmää ja LUKEn valtakunnan metsien inventointia (VMI)
- Parannetaan metsätiedon ajantasaisuutta ja tiedonsiirtoa metsänomistajien ja toimijoiden kesken
- Kehitetään aineistorajapintapalveluita, mikä mahdollistaa uudentyyppisten sovellusten ja palveluiden tuottamisen sekä yksityisellä että julkisella sektorilla
- Yhteydet eri virastojen ja hallinnonalojen tietoihin.

Kärkihanke: *Veteen perustuvien liiketoimintojen (sininen biotalous) kehittäminen*: 2,0 milj. euroa, rahoitus säilyy ennallaan:
- Sinisen biotalouden kehittäminen tähtää vesiluonnonvarojen monipuoliseen hyödyntämiseen. Uutta kasvua haetaan esimerkiksi vesiviljelystä ja suomalaisen vesiosaamiseen perustuvasta viennistä.
- MMM laatii yhteistyössä alan toimijoiden kanssa sinisen biotalouden kansallisen kehittämis-

suunnitelman. Siinä tunnistetaan uusien ja nykyisten liiketoimintojen kasvun mahdollisuudet sekä niiden edellyttämät toimenpiteet.
- Suomen vesifoorumin kanssa käynnistetään vesivientiohjelma, joka edistää yritysten ja julkishallinnon laitosten sekä korkeakoulujen vesiosaamisen vientiä. Maailmanlaajuisesti nopeimmin kasvavassa alkutuotannon muodossa eli kalanviljelyssä käynnistetään käytännön kokeiluhanke, jossa kehitetään Suomen olosuhteisiin sopivia uuden sukupolven teknologisia ratkaisuja.

Kärkihanke: *Ravinteiden kierrätys sekä Itämeren ja vesien suojelu*: 5,0 milj. euroa, missä lisäystä 1,1 milj. euroa:
- Toteutetaan kokeiluohjelma, jossa rahoitetaan uusiutuvaan energiaan ja ravinteiden kierrätykseen liittyvää tuotekehitystä ja innovaatiota sekä demonstraatio- ja referenssihankkeita.
- Käynnistetään hevosalan toimijoiden kanssa valtakunnallinen hevosenlannan hyötykäyttöhanke.
- Toteutetaan ”Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön” – hankkeen toinen vaihe (2016–2019).

2. Momentin perusrahoitus

Momentin määrärahaa suunnataan kansallisen biotalousstrategian toimeenpanoon ja muihin biotalouden kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä METSO-ohjelman valtakunnallisiin hankkeisiin 4,430 milj. euroa. Määrärahaa käytetään biotalousstrategian toimeenpanoon MMM:n vastuulle kuuluvissa toimenpiteissä. Määräraha täydentää biotalous- ja puhtaat ratkaisut –kärkihankerahoitusta: sillä voidaan rahoittaa sellaisia hankkeita, joilla ei ole kärkihankestatusta mutta jotka ovat biotalousstrategian toimeenpanon kannalta keskeisiä.

Vuosina 2015 ja 2016 rahoitusta on myönnetty yli 20 hankkeelle. Biotalousstrategian mukaisia painotuksia ovat olleet huoltovarmuuden parantaminen, kiertotalouden kehittäminen, uusien yritysten syntymisen edistäminen ja biotalouteen perustuvan kasvun edellytysten parantaminen. Yleisenä tavoitteena on ollut kehittää vähähiilistä yhteiskuntaa ja luoda kestävää kasvua. Esimerkkejä rahoitetuista hankkeista:
- Biomassavaroihin liittyvän tiedon jakamista käyttäjille on kehitetty Biomassa-atlas -hankkeessa.
- Elintarvike- ja energiaomavaraisuuden parantamiseen tähtäävä Vihreän talouden toimintamalli -hanke kehittää edellytyksiä hajautetulle biotaloudelle.
- Rahoitusta on suunnattu siniseen biotalouteen, jonka kehittämisen kokonaissuunnitelma valmistuu vuoden loppuun mennessä.
- Rahoitettu kalaöljyn jalostamiseen liittyvää pilottihanketta sekä kalatalouden ja uusiutuvan energian kehittämiseen liittyviä pilottihankkeita rakennetuissa vesistöissä.
- Biotaloustuotteiden tuotantoketjujen kestävyyden todentamiseen tarvittavia työkaluja on testattu ja raaka-aineen hankinnan kannalta tärkeitä biomassaterminaaleja koskeva esiselvitys on tehty.
- Elintarvikepuolella on rahoitettu pilottihanketta, jossa etsitään uusia toimintamalleja kaupan ja kuluttajan välisellä rajapinnalla.
- Suomalaisten bioenergiaratkaisujen vientiä Kiinan markkinoille on selvitetty myös.
- Rahoitettu selvitykset alemmanasteisen tieverkon kunnossapidon pullonkaulojen poistamisesta sekä metsänhoito- ja perusparannustöiden laadun parantamisesta omavalvonnalla.

METSO-ohjelman valtakunnalliset hankkeisiin ja yhteistoimintaverkostoihin arvioidaan käytettävän noin 0,5 milj. euroa.

Lisäksi momentin määrärahaa on tarkoitus suunnata kalastusta koskevien sopimusten valvontaan 0,15 milj. euroa ja luonnonvaratalouden tietojärjestelmien kehittämiseen ja ylläpitoon 0,3 milj. euroa. Vuonna 2017 painopisteenä on erityisesti vapaa-ajan kalastuksen tietojärjestelmien ja rekistereiden kehittäminen.